

- POLITISK NOTAT – 26-08-2020

Grønne og klimarigtige offentlige indkøb

Grønne offentlige indkøb er en vigtig vej i retning af en klimarigtig fremtid. Derfor foreslår Dansk Erhverv, at der formuleres konkrete mål og krav til det offentlige indkøb, der understøtter klimalovens målsætning. Med klimaloven har Danmark en målsætning om at reducere CO₂-udledningerne med 70 pct. i 2030. Men der er i dag ingen direkte krav til, at den offentlige sektors indkøb skal bidrage til at reducere udledningen af CO₂ og brugen af grønne krav er i høj grad baseret på frivillighed. Det offentlige besidder i kraft af sin store indkøbsmuskel et ansvar for at fremme bæredygtighed ved at efterspørge virksomheders grønne og klimarigtige løsninger.

Dansk Erhverv foreslår:

- **Bindende klimamål for reduktion af drivhusgasudledningen fra det offentlige indkøb og forbrug på 70 pct. i 2030:** Målet opstilles ift. klimabelastningen fra det offentlige indkøb og forbrug i 2017, med et delmål på 35 pct. i 2025. Det vil nedsætte klimabelastningen med 1 mio. ton CO₂ i 2025 og over 2 mio. ton CO₂ i 2030¹. Målopfyldelsen monitoreres løbende og offentliggøres årligt i form af en måling af, hvordan kommuner, regioner og staten performer ift. målsætningen kaldet ”Det offentlige grønne barometer”. Det faglige arbejde forankres hos Finansministeriet med inddragelse af ministerier og organisationer.
- **Grønne krav skal indgå som konkurrenceparameter i alle offentlige udbud:** Dette princip skal sikre, at klima- og miljøkrav som udgangspunkt indgår som konkurrenceparameter, og at der dermed evalueres på tilbudsgivers evne til at levere innovative grønne løsninger. Fraviges dette, skal der være en forklaring, f.eks. på baggrund af markedsanalyse.
- **Udvikling af positivliste for klimastandarder og metoder til klimaberegninger:** Der skal udvikles et styringsværktøj eller ”Positivliste for solide standarder og metoder til klimaberegninger”, der kan sikre en ensartet anvendelse mellem virksomheder og offentlige indkøbere. Positivlisten skal bruge solide og bredt accepterede kriterier til at udpege sine anbefalede standarder og metoder, der anerkendes i EU, internationalt, samt inden for brancher og sektorer.
- **50 pct. af udbud skal ske med totalomkostninger og funktionskrav:** Der skal vedtages en fælles offentlig målsætning om, at 50 pct. af alle indkøb senest i 2025 skal gøre brug af totalomkostningsprincipper og funktionskrav, der kan fremme innovative udbud.
- **Styrkede kompetencer qua professionel indkøbsuddannelse:** Der skal oprettes en ECTS-berettiget indkøbsuddannelse målrettet både offentlige såvel som private aktører. Uddannelsesforløbet skal forankres på universitetsniveau inden for contract management, udbud og kontraktret.

¹ Dansk Erhverv. (2020). [Grøn handlekraft](#).

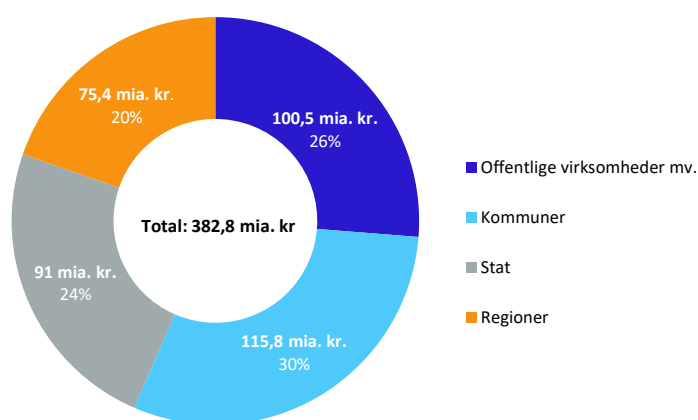
Baggrund

Danmark har en opgave i både at forbruge smartere og producere mere klimavenligt². Vi har et ansvar i at være proaktive på en uundgåelig klimaudfordring, som skal løses her og nu. Derfor foreslår Dansk Erhverv, at det offentlige bruger sin handlekraft, når der købes ind. Dette vil understøtte en reel og efterspørgselsbaseret grøn omstilling af erhvervslivet og samtidigt gavne fastholdelsen af danske arbejdspladser og virksomheders internationale konkurrenceevne. Det er dog vigtigt, at metoder til klimaberegning og opgørelser bygger videre på de principper, det grønne offentlige indkøb igennem årtier har opbygget i samarbejde med virksomhederne for bl.a. at sikre troværdig dokumentation baseret på anerkendte livscyklusvurderinger, samt ensretning af krav i udbud til gavn for markedsdialogen og omkostninger forbundet med offentlige udbud.

Indkøb som driver for grønne og klimarigtige løsninger

Med sin store indkøbskraft besidder det offentlige både et ansvar og en unik mulighed for at fremme grønne og klimarigtige løsninger. Værdien af det samlede offentlige indkøb kan opgøres til 382,8 mia. kr. årligt, hvilket svarer til 17 pct. af Danmarks BNP, når der tages udgangspunkt i nationalregnskabet, jf. figur 1.

Figur 1: Offentlige Indkøb i 2018 (mia. kr.)

Kilde: Finansministeriet på baggrund af Danmarks Statistik, statistikbanken.dk, OFF3 tabel (forbrug i produktionen, sociale ydelser i naturalier og investeringer i bygninger og anlæg m.m), OFF14 tabel (forbrug i produktionen for henholdsvis offentlige selskabslignende virksomheder og offentlige selskaber)³.

Anm: Offentlige indkøb defineres som summen af ”forbrug i produktionen” og ”sociale ydelser i naturalier” og ”investeringer i bygninger og anlæg m.m.”. Alle beløb er angivet i løbende priser.

² Det fremgår bl.a. af FN's klimaaftale fra Paris, herunder EU's klimamål, samt FN's Verdensmål nr. 12, hvor delmål 12.7 fremhæver at bæredygtighed skal promoveres i offentlige indkøb, og delmål 12.6, hvorved virksomheder skal opfordres til at agere mere bæredygtigt

³ Finansministeriet. (2020). Svar på spørgsmål nr. 288 af 3. marts 2020 (KEF alm. Del).

Den offentlige indkøbsmuskel kan være en kæmpe katalysator for grøn innovation i den grønne omstilling, men der mangler et fælles klimamål for det offentlige indkøb og forbrug. Når det offentlige f.eks. stiller de rigtige klimakrav til det private ved løsningen af opgaver, stimuleres markedet til at tænke nyt og fremme innovative løsninger. Og alt tyder på, at virksomhederne bakker op om den grønne omstilling. En ny medlemsundersøgelse fra Dansk Erhverv viser, at hele 75 pct. af virksomhederne hilser krav til klima- og miljø velkommen, når det offentlige køber ind⁴.

Grønne indkøbskrav og klimavenlige løsninger skal indgå som konkurrenceparameter

I erhvervslivet findes opfindsomhed, innovationsevne og vilje til at gøre tingene anderledes og bedre. Men grøn- og klimarigtig forandring kræver, at erhvervslivet har tryk og vilje til investeringer i innovative løsninger og services. Private investeringer i grønne løsninger stimuleres, når der er klare politiske signaler og en tydelig efterspørgsel fra markedet. Men brugen af grønne krav i den offentlige sektors indkøb er i dag i høj grad baseret på frivillighed, hvilket betyder, at virksomheder reelt ikke har et incitament til at levere grøn innovation eller klimavenlige løsninger i udformningen af tilbud til offentlige udbud⁵. Hvis de offentlige indkøbere inddrager grønne indkøbskrav i fastsættelsen af udbuddets tildelingskriterier, har de funktion af at være konkurrenceparameter, og dermed vil tilbudsgivere konkurrere om at være bedst indenfor evnen til at levere grøn innovation og klimavenlige løsninger.

Standarder og metoder til klimaberegning skal baseres på solide og anerkendte metoder

Der findes i dag solide og anerkendte metoder til CO₂-beregninger og opgørelser for et samlet klimaaftryk af et produkt eller serviceydelse, men der er langt fra nok til at dække et offentligt indkøbs efterspørgsel efter klimavenlige løsninger. EU og internationale organisationer er i fuld gang med at udvikle nye og forbedre de eksisterende metoder og et stigende antal brancher er i gang med at udvikle metoder målrettet deres sektorer. Der vil være brancher, som har brug for støtte til at komme i gang, især de mindre. Det er forudsigeligt, at markedet med tiden vil blive oversvømmet af forskellige standarder for beregnings- og opgørelsesmetoder, som vil være baseret på egne, forskellige og mere eller mindre solide og anerkendte metoder.

Brug af meget forskellige metoder åbner en risiko for, at det offentlige indkøb baserer sin klimaindsats på et tvivlsomt grundlag uden solid dokumenterbar klimaeffekt og forringede vilkår for markedsdialogens muligheder for at trække relevante klimavenlige løsninger ind i det offentlige. Det er afgørende for det offentlige indkøbs klimaindsats, at danske virksomheder benytter sig af de samme solide og anerkendte standarder og beregningsmetoder. Det vil have stor betydning for markedsdialogen, hvis denne baseres på et styringsværktøj eller "positivliste", der kan medvirke til at sikre en ensartet anvendelse mellem virksomheder og offentlige indkøbere. Positivlisten vil støtte op omkring de fordele, miljømærkerne i mange år har givet i markedsdialogen, nemlig at skabe ensretning og tillid til miljøvurderingerne, samt holde omkostninger ifm. med udbud på et rimeligt niveau.

Udbud med totalomkostninger og funktionskrav

Grønne og klimarigtige indkøb er ikke blot en nødvendighed. De rummer også potentielt konkrete besparelser i form af f.eks. reduceret ressourceforbrug eller lavere totalomkostninger (TCO – Total Cost of Ownership). Totalomkostninger handler om at udregne de samlede omkostninger ved at købe, eje samt bortskaffe et produkt. På den måde indtænker man det samlede ressourceforbrug i produktets levetid i stedet for kun at se på anskaffelsesprisen. Øget anvendelse af TCO i offentlige indkøb vil være en driver for udvikling af innovative grønne løsninger, der be-

⁴ Dansk Erhverv. (2020). Virksomhederne er klar til grønne krav i offentlige udbud.

⁵ CONCITO. (2020). Klimamål for det offentlige indkøb.

grænser det samlede ressourceforbrug og miljøbelastningen. TCO giver nemlig erhvervslivet tryghed for, at der er et marked, som formentlig er villig til at betale for bæredygtige og innovative løsninger med en højere anskaffelsespris.

Funktionsudbud er en anden måde, hvorpå det offentlige kan anvende sin indkøbskraft til at stimulere udviklingen af innovative og bæredygtige løsninger. Ved funktionsudbud sætter det offentlige fokus på, hvilken funktion produktet skal udføre – og ikke på hvordan funktionen skal udføres. På den måde kan man stille krav om ressourceeffektive løsninger, men lader det være op til leverandøren at finde den bedste løsning.

Professionel tilgang til indkøb via uddannelse

Både private og offentlige virksomheder har brug for medarbejdere med de rigtige kompetencer, så udbud og kontrakter skaber mest mulig værdi for både indkøbere og leverandører. Grønne og bæredygtige indkøb er komplekst og forudsætter en mere nuanceret og professionel tilgang til udbud. Grønne indkøb kan ikke frakobles de økonomiske, sociale, klimamæssige- og miljømæssige omkostninger, og derfor skal indkøberen kunne foretage en afvejning af, om den værdi løsningen bidrager med tilsammen står i et rimeligt forhold til de relevante omkostninger. Udover TCO forudsætter bæredygtigt indkøb livscyklusvurderinger, hvor omkostninger ift. klima, miljø og socialøkonomi afvejes (LCA – Life Cycle Assessment). Etableringen af en indkøbsuddannelse vil understøtte, at offentlige og private aktører taler samme sprog og kan arbejde professionelt med udbuds- og kontraktprocessen ud fra en fælles indsigt og mål om at skabe merværdi for alle parter og samfundet som helhed.

Afrunding

Offentlige prioriteringer kan flytte og skabe private markeder og en offentlig, målrettet indsats i forbindelse med indkøb giver ikke bare klimaeffekt på det offentlige indkøb. Det kan også skabe løsninger, som private kan efterspørge, og dermed skaleres klimaeffekten, samtidig med der skabes nye grønne virksomheder. Grønne og mere klimarigtige offentlige indkøb vil ikke blot sikre ressourceeffektivitet i dag, men også et konkurrencedygtigt erhvervsliv i morgen.

For yderligere information kontakt

Morten Jung, markedschef, Dansk Erhverv: 41870828/mju@danskerhverv.dk

Laura Kokholm, politisk konsulent, Dansk Erhverv: 29887636/lako@danskerhverv.dk